

Wiele osób wciąż nie wie, że tu było getto...

W XIX w. Żydzi stanowili ponad 89 procent mieszkańców Grodziska Mazowieckiego. By przypomnieć żydowską historię miasta, Stowarzyszenie Nowa Kultura i Edukacja i Wydawnictwo Taurus. Edukacja i Kultura zorganizowały I Festiwal Kultury Żydowskiej (12 – 18.09). MGW wzięło udział w jednym z wydarzeń – oznaczaniu granic grodziskiego getta

17 września 2020

Festiwal Kultury Żydowskiej to pierwsza taka akcja w Grodzisku Mazowieckim – mówi Piotr Strzemieczny, prezes Stowarzyszenia Nowa Kultura i Edukacja, które działa od 2012 roku. – Tutaj odsetek ludności żydowskiej był bardzo duży.

W 1820 r. Żydzi stanowili ponad 89 procent mieszkańców miasta. W 1921 r. – już tylko ponad 24 procent, przenieśli się bowiem do większych miast, głównie do Warszawy. Podczas II wojny światowej w mieście utworzono getto – w rejonie ulic: Berka Joselewicza, 11 Listopada, placu Piłsudskiego (obecnie Wolności), placu Legionów (obecnie Króla Zygmunta Starego), Limanowskiego – w którym w 1941 roku było 6 tysięcy osób. W dniach 10-20 lutego 1941 roku nastąpiła jego likwidacja. Żydów wywieziono do getta w Warszawie, a stamtąd do obozu zagłady w Treblince.

– Mieszkałem w Grodzisku przez 27 lat – opowiada Piotr Strzemieczny – od pięciu mieszkam w Łodzi i do niedawna nie wiedziałem, że tu było getto. Nigdy jego historia nie została należycie opisana. Wiele osób wciąż nie wie, że tu było getto. Jest mural na dworcu, są pozostałości cmentarza żydowskiego... Jeżeli nie będziemy aktywnością społeczną zachęcać mieszkańców do poznawania historii, to zainteresowanie nią zupełnie wygaśnie. Są likwidowane stare domy,

historia też może wymrzeć wraz z pamięcią ludzi.

Prezes Stowarzyszenia zauważa zainteresowanie grodziszczan żydowską historią miasta. Nie zawsze ma ono wydźwięk pozytywny: – *Oczywiście, zetknęliśmy się z przejawami antysemityzmu, jak w każdym mieście i w każdej kulturze.*

Program festiwalowy jest niezwykle bogaty: – *Pracowaliśmy nad nim w gronie czterech osób – ja, Joanna Schumacher, Eliza Gaust i Dawid Gurfinkiel z Centrum Dialogu Łódź – dodaje. Program mógłby być bogatszy, jednak jak na pierwszą edycję i warunki, jakie mamy, myślę, że nie jest najgorzej. Otrzymaliśmy dofinansowanie z Narodowego Centrum Kultury, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Fundacji PZU, m.in. Ambasada Izraela została naszym partnerem. Miasto Grodzisk Mazowiecki zapewniło nam zaplecze logistyczne i osobowe.*

Oznaczanie granic getta napisami malowanymi białą farbą było jednym z wielu wydarzeń festiwalu. Każdy z uczestników oznaczania otrzymał komiks „Edelman w Grodzisku” autorstwa Michała Rzecznika. Po klęsce Powstania Warszawskiego w domu przy ul. 3 Maja 50 ukrywali się Marek Edelman, członek komendy Żydowskiej Organizacji Bojowej, Alina Margolis-Edelman, Cywia Lubetkin, Icchak Cukierman, Adina Blady-Szwajger, Luba Zylberg, Lea Borkowska-Zylbersztajn, Symcha Rotem, Tuwia Borzykowski i Julian Fiszgrund, od końca 1944 roku do początku 1945 roku.

Anna Kilian

Zdj. MGW

Data publikacji: 2020-09-18

Data wydruku: 2022-10-07 07:19

Źródło: <https://1943.pl/artykul/wiele-osob-wciaz-nie-wie-ze-tu-bylo-getto/>